

Le fil blanc de la cascade (Kenji Mizoguchi, 1933)

(oorspronkelijke filmtitel: *Taki No Shiraito*. Engelse vertaling: The Water Magician)

Taki No Shiraito©National Film Centre Tokyo, Japan

Een zwijgende Japanse film, begeleid door het Nieuw Ensemble

Gezien en gehoord in: Muziekgebouw aan 't IJ, 18 september 2009 (Nederlandse première), met een inleiding door Theodore van Houten.

Om te beginnen hier alvast mijn oordeel: Het was geweldig. Een nadere toelichting op deze uitroep begint bij de muzikale begeleiding. Een zwijgende film is altijd lang geleden gemaakt en de afwezigheid van gesproken dialogen is meestal even wennen. Een aansprekende muzikale begeleiding is daarom essentieel om het hedendaagse publiek te bereiken.

Componiste Misato Mochizuki is niet bang stiltes te laten vallen bij haar score voor deze film. In het programmaboekje schrijft ze:

De Japanse films uit de tijd waarin 'Taki No Shiraito' (1933) ontstond zijn veelal verhalend en hebben niet per se muziek nodig. Ik heb de in de beelden uitgedrukte gevoelens niet al te zeer willen onderstrepen omdat ze voor zichzelf spreken. Mijn muziek wil slechts een enkele aanwijzing en minimale steun geven, zodat noch het beeld noch de fantasie van de toeschouwer wordt verstoord.

Dit is een te grote bescheidenheid, want haar score verdiept de kijkvreugde aanzienlijk. Zeven musici geven op de juiste momenten een accentuering van de handeling of verstevigen op een subtiele manier de stemming. In haar compositie gebruikt Mochizuki typisch Japanse instrumenten, zoals de shakuhachi (fluit), de koto (citer) en de shakuhachi (banjo), aangevuld met slagwerk, viool, harp en elektronica. Het filmbeeld en de live performance geven elkaar een meerwaarde.

Een zwijgende film is vaak versleten of beschadigd. Domper op de vreugde bij deze vertoning was de onscherpe en verbleekte kopie. Het National Film Center in Tokyo heeft de film digitaal gerestaureerd, dus beter dan dit kan het hoogstwaarschijnlijk niet worden. In het geval van Mizoguchi ontbreekt helaas bruikbaar bronmateriaal, we zullen deze film daarom nooit in zijn oorspronkelijke glorie kunnen bewonderen. Het is al een klein wonder dat deze film behouden is, want naar verluid heeft hij 57 zwijgende films geregisseerd, waarvan er slechts zes bewaard zijn gebleven. 'The Water Magician' is zijn laatste zwijgende film, in 1936 maakte hij met 'Sisters of the Gion' de overgang naar de geluidsfilm.

'The Water Magician' is gebaseerd op een roman uit 1894 van Kyoka Izumi. De tussentitels in de film worden gekenmerkt door buitengewoon levendig taalgebruik, maar het is mij onbekend of dit de verdienste is van de 19e eeuwse auteur, of de 20e eeuwse scenarioschrijver (of de 21e eeuwse vertaler Nederlands). In 'The Water Magician' toont Mizoguchi al zijn meesterschap in een zeer dynamische mise-en-scène en montage. Hij heeft een groot gevoel voor beeldcompositie en strooit ook op precies de juiste momenten met close-ups die alle emoties het doek af laten spatten. Daarnaast kan hij geweldig mooi gebruik maken van dieptewerking tussen voorgrond en achtergrond en hij laat de camera op alle mogelijke manieren bewegen. Meteen in het begin voegt hij een flash back in naar het moment waar het hele verhaal start. Een gezelschap zit in een reiskoets en de passagiers juttten de koetsier op om harder te gaan rijden: ze worden ingehaald door een riksja en dat bestaat toch niet. Een vrolijk en wervelend moment, maar ook het begin van alle ellende. De koets kantelt, de koetsier wordt ontslagen en de vrouwelijke passagier raakt besmet met een levenslang schuldgevoel.

De hoofdrol wordt energiek vertolkt door Takako Irie, in het begin is ze een spontane en impulsieve jonge vrouw, een gevierde performer. Ze heeft een goochelact met waterfonteinen op de kermis, maar ze heeft de allure van een star. We hebben het hier over een melodrama in optima forma, dus het hoofdmotief is opoffering. Het hoofdpersonage is onbaatzuchtig, maar loopt onvermijdelijk tegen een schurk aan. En ze

verliest zich in een onmogelijke liefde. Aan het eind staat ze in de rechtzaal op de beklagdenbank, als totaal uitgeputte verdachte van moord en diefstal. De finale is gedrenkt in schrille weemoed.

Peter Bosma

Documentatie

Het Nieuw Ensemble gaf in Nederland twee uitvoeringen, in Amsterdam en Den Bosch (24 september). Meer informatie: www.nieuwensemble.nl. De voorstelling ging op 15 juni 2007 in première in Parijs op het Agora festival in het Auditorium du Louvre, uitgevoerd door het Ensemble Contrechamps onder leiding van Jurjen Hempel. De voorstelling werd onder andere herhaald in Luxemburg op 31 oktober 2008. Bij deze gelegenheid werd een omvangrijke persmap samengesteld, die op internet beschikbaar is in pdf-vorm:

www.philharmonie.lu/downloads/abendprogramm/980/2008-10-31_081031_Abendprogramm_DOWNLOAD.pdf

Opvallend genoeg is *The Water Magician* een onafhankelijke productie, onder leiding van actrice Takako Irie. Dit was haar eerste poging op dit vlak, want ze had pas een jaar eerder in 1932 haar eigen productiefirma opgericht. Het werd een groot publieksucces.

Meer lezen over deze film:

- Chika Kinoshita, 'In the twilight of modernity and the silent film: Irie Takako in *The Water Magician*', in: *Camera Obscura*, nr 20 (2005) p 91-127.
- Donald Kiriara, *Patterns of time: Mizoguchi and the 1930s*, Madison: University of Wisconsin Press, 1992. <http://cinemataalk.wordpress.com/2008/08/16/the-water-magician-1933/>

Voor een bredere context kan men verder nog terecht bij:

- Mark Le Fanu, *Mizoguchi and Japan*, London: BFI Publishing, 2005.
- Keiko McDonald, *Mizoguchi*, Boston: Twayne, 1984.
- Tadao Sato, *Kenji Mizoguchi and the Art of Japanese Cinema*, Oxford: Berg Publishers, 2008).
- Tadao Sato, *Currents in Japanese Cinema*, Tokyo: Kodansha, 1982.